

Konstantin Sergejevič Stanislavskij

(rod. jménem Alexejev)

1863 – 1938

Narozen 17. ledna 1863
v Moskvě jako Konstantin
Sergejevič Alexejev

(respektive 5. ledna podle
gregoriánského kalendáře)

Константин Станиславский в детстве

Zemřel 7. srpna 1938
v Moskvě

**„Narodil jsem se v Moskvě roku 1863,
na přelomu dvou epoch.“**

(K. S. S. Můj život v umění)

Rodinný původ

- milionářská rodina, tj. „buržoazní“ původ – v ruském slovníku: kupci, měšťané
- pradědeček Alexejev byl původně nevolník, který se z nevolnictví vykoupil v 18. století
- otec Sergej Alexejev byl kulturní člověk, znal cizí řeči, dobročinnost považoval za povinnost bohatých lidí
- Stanislavskij byl druhorozený z 9 dětí
- konzervativní rodina z hlediska náboženství, patřila k odnoži pravoslavné církve, k tzv. starověrcům

„ПРОВИНЦИАЛКА“ И. С. Тургенева. Моск. Худож. Театръ.
Дарья Ивановна—М. П. Лилина.
д. А. А. Горожанкина. Худож. фот. К. А. Фишеръ, Москва. 1912 г

Stanislavského manželka a děti

- herečka Maria Petrovna Lilina (svatba 1889), členka MCHT, slavná představitelka Čechovovských postav:
Nataša ve *Třech sestrách*
Máša v *Rackovi*
Soňa ve *Strýčku Váňovi*
- děti – dcera Kira a syn Igor
- nemanželský syn z mládí, o jehož výchovu a vzdělání se postaral Stanislavského otec

Stanislavského vzdělání

- domácí vzdělání všech dětí podle starých patriarchálních zvyků
- maturita na gymnáziu, ale musel ji opakovat
- na vysoké škole nestudoval, nebyl pro studium disponovaný

rodný dům Stanislavského

Pokroková a moderní rodina z kulturního hlediska

- bohatá divácká zkušenost – divadlo, opera, opereta, balet, cirkus, koncerty, herecká odpoledne (herecké recitály), posléze i kabaret
- rodinné přátelství s řadou umělců a mecenášů umění – malíř Michail Vrubel, klavírista a skladatel Anton Rubinštejn, operní zpěvák Fjodor Šaljapinem apod.
- rodinné amatérské divadlo, ve kterém působili sourozenci, rodiče ochotně podporovali

Továrna Alexejevových

- původně výroba zlatých a stříbrných vláken
- od roku 1881 pracoval Stanislavskij v továrně (účtárna)
- rozvrh dne: dopoledne v práci, odpoledne zkoušel divadlo a večer chodil na představení, později hrál
- tento denní rozvrh dodržoval do roku 1917, tj. i během existence MCHT
- Stanislavského cesty po Evropě – hospodářská „špionáž“ pro továrnu a seznamování se s moderními evropskými divadly
- díky cestám po Evropě se mohl např. seznámit s inscenační praxí Théâtre-Libre André Antoina v Paříži

wolframové vlákno

- nová správní rada továrny od roku 1894, kdy v jejím čele stál Stanislavskij
- modernizace tovární výroby – kabely pro telegrafní sítě, wolframová vlákna pro žárovky
- po roce 1915 se Stanislavskij zřekl svého akcionářského podílu a zisků, odmítl bohatnout na válečné konjunktury
- po revoluci v roce 1917 byla továrna zabavena bolševickým státem
- ve 20. letech 20. století přispěla modernizovaná výroba továrny k elektrifikaci Ruska (Elektroprovod)

Zahraniční umělci, kteří měli na Stanislavského vliv a pohostinsky vystupovali v Moskvě

- 1877 italský herec Ernesto Rossi
- 1882 italský herec Tommaso Salvini
- 1884 německý herec Ernst Possart
- 1891 italská herečka Eleonora Duseová

E. Duseová

E. Possart

T. Salvini

Ve víru ruských revolucí

- potlačená revoluce roku 1905 (zachycuje film Sergeje Ejzenštejna *Křižník Potěmkin*, 1924)
- únorová revoluce, svržení cara a vláda A. F. Kerenského 1917
- velká říjnová revoluce 1917
- občanská válka v Rusku 1917–1922 (zachycuje Isaak Babel: *Deník 1920*. Praha: Torst, 1993)
- hladomor 1921–1922
- založení Svazu sovětských socialistických republik (SSSR) 1922
- smrt V. I. Lenina a nástup J. V. Stalina 1924
- kult osobnosti 1929
- stalinistický teror, čistky, monstrprocesy a první koncentrační tábory 1934

Potlačená revoluce roku 1905

- následuje období utužení carského režimu
- 1904 smrt Antona Pavloviče Čechova, dvorního dramatika MCHT
- 1905 odchod Maxima Gorkého do exilu, ztráta druhého dramatika MCHT
- 1905 smrt miliardáře Savvy Morozova, významného mecenáše MCHTu
- evropské turné 1906 jako řešení porevoluční situace, kdy v Rusku nebylo možné hrát
- MCHT navštívil Německo (Berlín, Karlsruhe, Hamburk), Rakousko-Uhersko (Vídeň a Praha), Polsko (Varšava – ruský zábor Polska)

Únorová revoluce 1917

- svržení cara, konec samoděržaví
- Kerenského vláda
- jediné období, kdy se Stanislavskij částečně politicky angažoval

Velká říjnová revoluce 1917

- Stanislavskij ji považoval za převrat a překročení zákona
- na rozdíl od mnohých jiných se nikdy nepokusil emigrovat

- Stanislavskij byl vystěhován z bytu, terorizován, nakonec ochráněn komisařem pro osvětu Anatolijem Lunačarským
- 1919 přejmenování divadla na Moskevské umělecké akademické divadlo – MCHAT
- 1919 během občanské války došlo k odtržení Kačalovy skupiny MCHT (tzv. Pražská), která se na zájezdě v Charkově ocitla na druhé straně fronty, po cestě přes Oděsu (místo útěku řady Bělogvardějců) se usídlila v Praze, v roce 1922 se v Praze spojila s moskevským MCHATem
- evropské a americké turné MCHATu 1922–1924
- 1924 publikoval v USA svou první knihu *My Life in Art* (rusky až v roce 1926)

- z Ruska odchází do emigrace postupně v několika vlnách kulturní elita, která nesouhlasila s bolševickou revolucí
- útočiště našla i v meziválečném Československu

- v Rusku dochází k rozkvětu avantgardního divadla (cca do roku 1928)

Konec všech revolucí v Rusku

